Még inkább – Arnold Sobriewicz újabb útja trapézon, tamburán és Trabanton

Ez a szöveg egy regény második könyvének részlete, előzményei – csaknem a teljes első könyv! – a blogomon olvasható . Hasznos felkutatni minden előzményt, persze; beleértve Inka utazás, vagyis Arnold Sobriewicz úti breviáriuma című munkámat, amely 2000-ben jelent meg. Aki ezt a fáradságot nem venné, legalább az említett blog-folyamban közölt Előszót tekintse meg; mert ha nem, akkor hasznos ismeretek nélkül marad. De ez még a kisebbik baj. Az érdektelenség jele annak, hogy ez a bizonyos közönyös ember képtelen különbséget tenni fontos és mellékes között, sőt – ne legyenek nagy reményeink! – talán még jó és rossz között is; ezért igencsak félő, hogy hülyén fog meghalni. A hülyeséget pedig a butaságtól – amiről viszont a bölcset ismerik föl a kiválasztottak – olyan meredélyes szakadék választja el, hogy abba még a legtapasztaltabb hegyi vezető is tétován belezuhanhat.

1.

– Satya nem jött velünk – rágja tovább a tökmagot Jules, vagyis Gyula bácsi, vagyis Kövess Gyula, a fehér ládikán ülve; a félhomályos zugnak, amit albérletként használ, egészen tökmagolajszaga van. – Kihúzta magát ebből a dologból, egyik pillanatról a másikra, és az a különös, hogy ezt – akkor! – egyikünk se találta meglepőnek vagy akár szokatlannak. Pedig ahhoz képest, hogy milyen lelkesen, mondhatni, segítőkészen vett részt az előkészületekben, szöget kellett volna üssön fejünkbe a dolog. Ha Arnót fejébe nem is, hiszen… már megbocsáss… Az egy fafej, hahaha! Egy akácfafej, hahaha! Valóságos lángelme az unokaöcsém, ha érted, hogy mire gondolok – egy unikum! egy esemény! – de ebbe a fejbe még az akácszeg is belegörbül… *Ezt a kifejezést használnám: világismeret, ha Arnót gyenge pontját kellene megneveznem. Világismerete nincsen neki, és ha így folytatja, hát nem is lesz.*

Minek erőlködöm azzal, hogy választékosan fogalmazok, mondd meg. Azt mondtad, hogy ez az egész nem élesben megy; csak így egymás közt beszélgetünk, férfi a férfival… de hadd ne kalandozzam el. Arnoldra, ami engem illet, egy kecskét nem bíznék rá, mondjuk, hogy egy füves labdaréten vezetné keresztül, mert vagy elveszti, vagy elrontja, mire eljut a kecskével egyik kaputól a másikig, elveszti vagy elrontja, mint szőke nő a vasgolyót a gumiszobában… Nemhogy egy expedíciót! Arnoldra! Nem! Gondold meg, nem valami csekélységről van szó; megfigyelni a megfigyelőt, amint az inka tárgyi kultúra emlékeit gyűjti össze a vadonban; megfigyelést tenni, akár életünk kockáztatásával… Hát nem akármi, egy ilyen expedíció! Még kimondani is nehéz, *ex-pe-dí-ci-ó,* az a sok iksz meg cé! Nem, nem is a kudarcról beszélek. Mi lesz, ha egyetlen inkával sem találkozunk, vagy legfeljebb eggyel, de az is olyan csenevész, jelentéktelen… Hogy figyeljük meg akkor a megfigyelő megfigyelését?
Nem ez a kudarc. Ez csak vereség.
Nem is az idő tékozlásáról beszélek, hogy mekkora hülyeség egyáltalán ez az egész, behatolni a dzsungelbe, nyakig gumicsizmában, amikor az ember otthon ülhetne a tévé előtt és nézné a focivébét; a Szentai erdőben kergetni inka adatközlőt, miként a zergét…
ez maga az eltévelygés, amely egyébként, még ha szigorúan veszem is, nem is maga a bűn; de azért legalább a harmadik bugyor.
Felesleges körök a csalánosban, a szederbozóton át azzal a Sanyi bácsi féle tragaccsal; pedig hidd el, ezek a dolgok egyáltalán nem viszik előre a tudomány sikerét, az emberi fejlődést, a haladást, meg ezeket a hasonló nagy eszméket, amelyek régen elavultak, mint egy háború alatt kiadott takarékjegy, más néven hadikölcsön, és más egyéb izék, amire a Royal Academy egyáltalán pénzt ad; nem, haladásnak igazán nem nevezném, ahogy mi elindultunk azon a kordén.
Szégyen volt ez a mi kivonulásunk, szégyen; szánalmas és törékeny volt a mi testünk, mint egy-egy fából faragott krisztusé, ahogy vonszolódtunk azon a tragacson, lámaháton, de egyáltalán nem volt virágvasárnapi hangulata.
Első perctől láttam, még világosabban, mint téged itt az olvasólámpa burája alatt, hogy kudarcra ítéltettünk; neki, Arnoldnak, persze a kelleténél lassabban esett le ez a tantusz; mint ahogy többször megesett az is – többször, ezt hangsúlyozom, végig töredelmes utunk során! –, hogy rajtakaptam: fordítva van a kezében a térkép; tudod te, fiam, hogy milyen érzés este, egy súlyos nap küzdelmei után, kikötni előző napi táborhelyünkön…? Hogy még szinte ki sem hamvadt a reggeli kávé alatt a parázs…?
Hát erről beszélek, amikor azt a szót említem, hogy kudarc.
Mondom is neki: legalább a sátrakat felállítva hagytuk volna… most nem kellene megint kalapácsolgatnunk… Mit mondjak… az én unokaöcsém! Nem
kezeli
a valóságot, a valóságnak ezt a szintjét, ezt a
szegmensét,
amelyben mi, gyakorlati emberek, mozgunk, hanem
tépi, gyűri, szaggatja, szétforgácsolja;

nem, nem az elkeseredett tévelygésről beszélek, te is látod, ha van szemed, az összes kacskaringót és cikornyát, nézd meg, itt van a beszámoló, ez az a rajz, amit az Alapnak beadott, ez a saláta… kirajzolják szépen útvonalunkat a gyűjtőnapló kézzel írt ákombákomai,

földút, iszamós, bozót és kátyú, hajszálfinom térkép, igen, felidézni mindezt: akciófilm, csak még rosszabb, mert végkifejlete sincs, nincsenek jelenetek, csak a monoton vonulás, orromban érzem a csalán és bodza kesernyés szagát, csak antropológusnak ne lett volna az ember unokaöccse;

szervezésben Arnót igazán nem egy kaliber, de ezt nem is rovom fel a pálcájára. Ezért indultam vele én, ezért őrasszonyoztam inkahosszan őt és a lükebóka emberét, Sanyi bácsit, más néven Sanyi bát, akit a hetedik kerületben ma is csak Sobri gólemének neveznek, aki megtapadt rajtunk, mint rutinos osztriga a gégefőn, a gólem, ez az örökmozgó, aki – egy játék emberke, komolyan mondom! – egyre toporog vagy mozgatja vállát, vagy éppen csak izeg-mozog a kezével; önfeláldozás volt ez a részemről, nem találok jobb szót. Nem hiába mondom, és nem is először, de talán utoljára; és egyedül csak neked, mert te úgyis megírod majd: még egyszer nem tapicskol az én lábam Inkapataka saras vizében. Elég volt.

Sanyi bácsi, hogy is mondjam, hát ő sem az a vezető típus. Nagy szükség lett volna pedig éppen ilyenre, ezt magad is beláthatod; ha én nem vagyok ott, az egész expedíció az első napokban beroppan, mint egy… mint egy… mint egy gyönge hasonlat; *de eszemben sem volt, bevallom most már, utólag, hogy Satya miatt gyanakodni kezdjek;*
hogy miben sántikál azokon a görbe és rövid, de negyvenhetes lábain; mit gyanakodni? bíztunk benne, töretlenül, vakon, de meg még jól is jött a röpke kis árulása, „ő most nem jöhet velünk”, deklarálta, viszolyogtató hanghordozással, „nem jöhet, mert éppen jelentékeny dolga van”, emlékszem, pontosan ezeket a szavakat mondta, olyan idegenül hangzott az ő szájából ez a relatíve választékos mondat is, mintha Beckham az űrkutatásról nyilatkozna, na ja! semmi gond! semmi gond Beckhammel, te bizonyára kedveled a futballt, nekem pedig épp a számra jött ez a név valahogyan, Satya viszont mintha idézte volna önmagát, amikor mentegetőzött, vagy nem is önmagát, hanem egy másik, sokkal jobb kiadású személyt, akin talán fessen mutat a padlizsánszín öltöny, fessen vagy legalább egy kicsit fessebben; vérbeli regényíró soha nem adná ezeket a szavakat Satya szájába, mert félne a hitelrontástól; tessék? hogyan? még hogy Satya mentegetődzik? azonnal összeomlana a figura a papíron, ezeknek a szavaknak a súlya alatt, mint a hamu; Satya persze, valójában, nem törődött ezzel a vérbeli regényíróval, akit mi említettünk;

emlékszem, állunk kora délelőtt a Vihar tér szögletében, a Viharsarokban, hahaha, Satya a felszerelésére bök és fél vállát vonogatja, aztán kimondja azt a kérdést, amellyel egyszerre mindannyiunkat megsért:

– Hogy fér el ez a sok szar ebben a tragacsban?

2.

Megsért, de be kell látnom, hogy nem eléggé, nem véglegesen. Még inkább ez jut eszembe (még inkább! hahaha! most kapcsolok!), ez jut eszembe: hol méláz ilyenkor a kapitány? Hol van Sobri? Hol a parancsnok, hogy lenne legény a gáton? Vagy talán nekem kell ezt is, nekem kell rendet tartanom? Honnan tudnám, tudhatnám én, vagyis jómagam, hogy Sanyi bácsi milyen listáról szemezgeti vicik-vacakjait, rossz drótot, csíptetőt, hajlott szeget, jó lesz valamire kacatot? Egyáltalán: ki véste ezeket a tételeket a sajtpapírra? Ki, és miért ilyen
hegyezetlen ceruzával?
A
papírra –
hangsúlyos a! –
, amelyre Sanyi bácsi sértetten hivatkozott, amikor ott, induláskor, őt vettük elő a Viharsarokban; és még igaza is volt neki, utólag belátom: miért rá kentük ezt a mindent, az indulás perceinek eltékozlását, a pillanatnyi vereséget? Minden, ismétlem, minden felhalmozva hevert a járdaszélen, de egyikünk sem látta át, hogy a dobozok és rejtélyes göngyölegek mit rejtenek;
beléjük nem tekinteni jobb lesz, véltük megalkuvón;
mint lomtalanításkor az a sok kacat és szemét, amit a házakból és pincékből és padlásokról és még ki tudja, honnan kidobálnak, ez volt a mi felszerelésünk; és ha Sanyi bácsi ott, a kezdet kezdetén bele nem gabalyodik a dobóhálóba,
mint ahogyan belegabalyodott
, és magára nem rántja a gipszből vagy műkőből vagy miből öntött kerti Faunt,
mint ahogy magára rántotta
, a Faunt, amely úgy trónolt a felszerelés kupacainak tetején, mintha élne; nos, nem is tudom, hogy akkor mi lett volna velünk; mi történt volna, ha a Faun Sanyi bácsi hálóban vergődő sípcsontjára nem esik, és el nem veszíti gipszből öntött férfiasságát… mármint a Faun, nem Sanyi bácsi… A gólem pedig – a szitkozódó gólem, akinek sípcsontja hetekig indigókék színben pompázik, ez az ő pecsétje, az indulás pecsétje a Gólem lábán! – eldurrantja az egyik elültöltőt, rögvest ezután, hogy az a Faun lezuhan; véletlenül, persze,
véletlenül dörrenti el,
de azért eldörrenti;
úgy hangzik a keskeny bérutcában ez a dörrenés, mint egy díszlövés, mint egy ágyú, a Faun elvesztett férfiasságának tiszteletre;

a lövedék viszont, nagy szerencsénkre, célt téveszt, már amennyire van célja annak is, hogy egyáltalán elsül a fegyver (persze, hogy nincs célja!), és a lövedék, *ha ugyan van lövedék a csőben, nem csak tömés, abban az ormótlan csőben,*
az éterbe távozik az utca szűk légterén keresztül.

„Hogy az Istenbe!”, veszi az Úr nevét szájára Sanyi bácsi, miután a dobóháló szövétnekét lefejti magáról.

Nem két percbe tart neki, az bizonyos.

Mert mi sem tudjuk rászánni magunkat, hogy segítsünk, annyira mulatságosan fest a hálóban vergődő emberke a gépies mozdulataival, ez a kis gép, mint egy felhúzható balerina a Hattyúk tavában, vagy a meztelenül vízi sellőt utánzó hadnagyocska Svejknél, hálóköntösben, hahaha! érted? *háló-köntös! már mióta erről beszélek,* lassan egészen népes csapat gyűl körénk, egy kis társaság, egy miniatűr társadalmi metszet, szájtátók hada, ringy-rongy emberkék, mérnökök, állampolgárok, néhány rendőr, alkoholisták, mondhatom, ezek a senkik úgy sasolják indulásunk szertartását, ezt az eseményt, ezt a rituálét, amit mi rendezünk nekik a Vihar téren, mintha sejtenék, hogy micsoda történelmi pillanat ez: egy expedíció indulásának szemtanúi, és még csak nem is tudják.

Ami azt illeti, nincs is az orrunkra írva.

Inkább úgy fest a dolog, hogy lomtalanítás van; *figyelik ezek a szájtátiak a félbe vágott Trabantot, mint egy csodát, hogy milyen békésen toporog a Trabant előtt az a két mélabús láma, még mi sem tudjuk, hogy a Gazsi és a Pöpi névre nem hallgatnak egyáltalán,*
de aztán, később, megszokásból így nevezzük majd őket; Sanyi bácsi az állatkertből szöktette meg, „szabadította ki”, mint maga mondja, ezt a szép párt, „mivel egyáltalán nem volt jakjuk, de ezek még jobban húznak, bár Pöpi talán nem annyira tejel, mintha jak volna”; és milyen jól jön, hogy vannak, és itt vannak: köpéseikkel tisztes távolban tartják a szájtátiakat.

„Hova fér el ez a sok szemét?” – ismétli Satya kérdését az unokaöcsém.

„Miért? Talán nem azért van az utánfutó?” – kérdez vissza a sértődött gólem, mintha a kérdés őt célozta volna. Tény: egy irdatlan kordé lóg a fél Trabant mögött, mögé fogva, rögzítve ottan; egy négykerekű teher, stílusosan fém vázra szerelt Trabant kerekekkel. „Hát szép lesz, ha ezzel megindulunk”, jegyzem meg, „majd a száguldás bűnébe legalább nem esünk, igaz-e, biztos úr?” Rakodni kezdem az eketalyigákat, dobókörtéket és ejtőgépeket, elektromos ollókat és a fátyolszövet-göngyölegeket, fess vagyok és fiatalos, élvezem, hogy a szájtátók hada követi feszes izmaim minden moccanását, az új fogyasztónadrágom van rajtam, és szerencsére nem cipő, nem is bakancs, hanem: habda, mert amikor a vágópisztoly a lábamra esik, szinte föl sem veszem; semmi fájdalmat nem érzek, mert a gép súlyát fölfogja a vastag és bumfordi marhabőr lábbeli; nem tudom megállni, hogy amikor a száz darab bádogpinka a kezembe akad, körbe ne vigyek egyet a szájtátók közt, hirtelen ötlet, persze, de mit csináljak, én már ilyen vagyok, a belülről jövő spontaneitás úgy árad belőlem, mint az izzadság mások hóna alól, és milyen jól teszem, mert csak úgy kopog az apró a pinkában, *legalább adakozzanak, ha más hasznukat úgysem vesszük: legyen meg az örömük nekik,*
nekünk meg az apró! „Mutatványosok vagyunk, lámafogaton járjuk Európát”, súgom körbe bizodalmasan, istenem, találékonynak kell lenni, alkalmazkodni kell a helyzetekhez, rám pedig kiváltképp jellemző ez a frissesség, mit csináljak, ebben van az erő, ebben van a virtus, a truváj.

Magam sem tudom, hogyan: végre fenn ülünk a fogaton, a romhalmaz tetején.

„Valami élelmet azért viszünk?”

Még alig indultunk el.

Szánalmas lassúsággal.

Még nem fordultunk ki a Nagykörútra.

Arnold esze máris az evés körül forog.

Magam is éhes vagyok, mit tagadjam.

Egy kis szeletke császárszalonnát früstököltem a nagy kapkodásban, csak úgy, magában, zsírpapírból, hozzá apró kortyocska törkölypálinkát. „Hátul van a gezemice a kordén!” „A… micsoda?” „A gezemice” – erősíti meg sietve és elégedetten Sanyi bácsi. Arnold nem szól többet, némán araszolunk a körúti forgalomban, aztán a Margit hídon, és én élveztem, hogy a tavaszi napfény cirókáló ujjacskái babrálnak a mellkasomon, és körülöttünk dudál és tülköl az a sok ideges úrvezető, araszolnak a pöfögő Ladák, Wartburgok és lepattant, osztrák és német roncstelepekről hablatyolt verdák, tavasz, istenem, 1994, az utcák teleszemetelve a pártok választási plakátjaival; még nem tudjuk, hogy vissza fog vágni a birodalom, keményen és gátlástalanul, nem tudjuk, pedig Horn Gyulát már megkoronázták; nem ám kényes, úri aranykoronával! nem! acélkoronával, amit izzadó munkások kovácsoltak súlyos pörölyökkel Csepel titkos műhelyeiben! és én úgy ülök azon a fogaton, Sanyi bácsi mellett, mint egy vándorlásból megtért isten, ölemben a Faun, akinek szerencsétlenül járt férfiassága ott maradt a járdán, amikor a nikkelszöges ládákat végre nagy nehezen négyen megemeltük, mondd, barátom, *minek a nikkelszög nekünk, minek több láda nikkelszög a dzsungelben?!* – de azért felraktuk a nikkelszögeket –, minek a nikkel, amikor faszeggel mindent meg lehet szegelni, ha már valaki annyira szegelni akar?